

Titel: Bergens Byes Klage-Brev over sidste Ildebrand til Hans Majest. Kongen, med Anmerkninger.

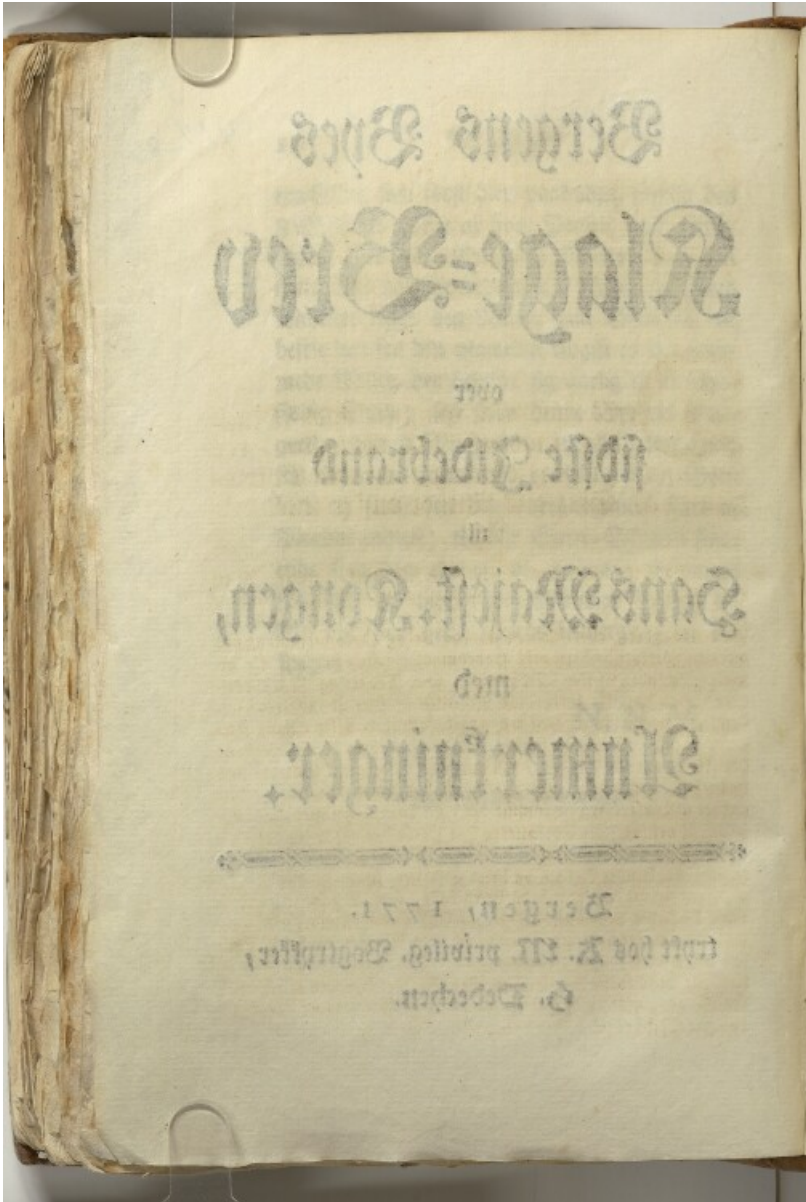
Citation: "Bergens Byes Klage-Brev over sidste Ildebrand til Hans Majest. Kongen, med Anmerkninger.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 11*, Bergen, H. Dedechen, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/catalog/tfs-texts-1_011-shoot-workid1_011_013/facsimile.pdf (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 11

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Deres Kongelige Majestet vilde i Naade optage disse saa Stropher, der har sin Udspring af en reea Patriotisme; a) Skriftets Authør ønsker intet heler

A 2

a) Var det sandt, som Forfatteren her siger, nemlig: At en reea Patriotisme havde drevet ham til at skrive disse Stropher, (som han kalder det,) vare de vist nok bleve anderledes end de ere. Fædernelandets, eller Fæderneskabets Vel og Opkomst maa da bør være en patriotisk Skribents Hovedmaal. Han bør vist ikke afmale Mængden af sine Medborgere, som Røvere og Mordbrændere. Han bør ikke forebringe Regenten og søge at indbilde Verden, at ingens Liv og Velfærd noget Dieblil er sikker i hans Fæderne-Stad. Var sligt sandt, (som Gild og hver Mand veed, at det ikke er om vor Bergen,) saa burde jo en bergensk Patriot dog heller sige intet end sige sligt. Ved sligt svækkes jo Stadens Credit, enhver afkræffes fra at komme der, og have noget med Indbyggere at besille. At Forfatteren har skrevet ei allene upatriotisk, men end og gandske usandt i det meste af hans Forebragte, det vil ingen, der kender Bergen og læser Skriftet, kunde modsiæ, uden at gjøre sig til en Usandheds Prædikant, som mig synes Forfatteren fortjener Raad af. Om ond Vilie eller Mangel af Kundskab og Indsigt har været Aarsag til, at Forfatteren har skrevet saa upatriotisk, maa staae der hen. Imidlertid kand man dog sige, at dette første Skrift, som siden Skrive Friheden er kommen fra Bergen, gjør sin Forfatter liden Ære, tilvebringer ham hverken sine Medborgeres Kiærlighed eller Velsignelse.

ler, end det maa nyde et lykkeligt Ouekast, og dets Giennemlæsning maa indtræffe i et lykkeligt Oueblik, og bevæge Deres Majestet til Medlidenshed over en ulykkelig By, og dens forarmede Indbyggere. b)

Bergen er den vigtigste Handels Stæd, Deres Majestet eyer i alle sine Stater, og fast som et lille Amsterdam at regne; Iser flourer Fiske-Handelen, som der frem for andre Stæder i Norge har sit Sæde, hvilken Product i denne Tid, da Prisen paa vores Fiske-Vahre er saa høy, er vist den anseeligste Deres Majestet eyer, og kan ingen af Norge og andre Producter i nærværende Forsætning veye

b) Forfatteren vil have alt det, han forebringer, anseet for Sandhed, som det dog viger saa langt fra. Det Dieblis han holder iskielt, skulde vel da være det, i hvilket han meente Monarken skulde sætte Troe til alt hans forebringende. Men, Guds ske Lov, vor Konge er alt for vis til at troe siat uden videre Undersøning. Noget er end og saadant, at dets Urimelighed overbeviser om dets Urigtighed. Maatte ikke Forfatteren tænke, at Monarken har nær ved sig dem, som lieude Bergen og dens Indbyggere alt for vel til at de skulde betrækte hvad han forebringer? Underligt er det, at han ei har undersøet sig ved at ville forebringe Monarken selv Ting, hvis Urigtighed letteligen kunde lagges for Dagen. Rimeligere, paalideligere og sandtærdigere Beretninger have de visseligen været, som have bevæget Kongens sinne Herte til at bestemme den nylicen uddeelte Gave af 3000 Rde: til de Trængende af Byens brandlidende Indbyggere. Over bergensk Patriot, ser de Trængende, som derved ere bleve understøttede, velignet derfor vor patriotiske Konge.

veye' og derimod; c) følgende er der intet Amt i hele Norge, der kan tilveiebringe saa anseelig Export, som Nordlandene, hvor de fornemste Fiskerier habes. Det var derfor høyt nødvendig, saavel at Fiskerierne ovelskes, d) i Steden for de couponeres, ved det Folkene gaar ud af Landet, e) saa Bonden maa savne Folk

A 3

til

c) Nyligen kaldtes Bergen en uløffelig Bøe og dens Indbyggere forarmede. Nu derimod gøres det til den vigtigste Handels Stad i Hans Majestets Stater, til et lille Amsterdam, en Stad, hvis Fiske-Handel i sær florerer. Er ikke heri aabenbare Modsigelser? Havde Forfatteren sagt, at naar der tilbørligen arbejdedes paa Bergens Opkomst, kunde den blive een af de vigtigste Handels Stæder under den danske Regiering, maatte man give hans Ord Bisfald. Havde han ønsket dette, var hans Dufte patriotisk. Havde han vist de rette Midler til at naae dette Maal, fortiente han ligesaa stor Kiærlighed, som han nu laad vente sig Had af sine Medborgere. Hvad Fruat kunde man ikke vente sig af slige Forslag under en Konge, som vor, der sætter sin største Ære i Kiærlighed til Bøderuelandet?

d) Naar Fiske-Handelen var i Flor, som Forfatteren nyligen har sagt; saa trængede vel ei Fiskerierne saa meget til at ovelskes. Men enhver veed, detsværrer! at Fiskerierne høiligen trænge til Ophjælp og Forbedring i manae Maader. Saadant trænger og Bergens øvrige Handel høiligen til. Hvorfor viser ikke Forfatteren os, hvorledes alle sligt kunde skee?

e) Af Marsagerne til at Fiskerierne couponeres, som Forfatteren kalder det, faaer man ei vide flere end denne, at Folkene gaar ud af Landet. Om den Klage over Folke-Mangel skal henfige til Nordland alene, eller til Landet i Almindelighed, fandt man ei begribe. Fra Nordland udgaar jo ei uden de saa Folk, som aarlig derfra commenderes til Frederiksværn, hvorfra de dog efter saa Mars Forløb komme hien igien. Er ikke Kongen nødt til, naar Folk behøves, til Landes eller Blands, til Landets Forsvar og Understaatternes Sikkerhed, at lade dem ud-

til sit Nærings Brug, baade til Land og Vand, hvilke begge Dele kunde nægtig forbedres, naar ikke Folke-Mangelen hindrede Fremgangen deri, som og vore Fiske-Varens Virkning f) blev sat paa en anden Fod, saa de kunde

gaae af Landet? Skulde ikke dette skee; saa maatte jo hverens alle de Krigsfolk, Kongen behøvede. Og dette vil vel ei heller anstaae Forfatteren, som siden viser sig en affagt Fiende af alt det, som kaldes herved eller geworben. Indfødte Krigsfolk nægter vel ingen, at være paalideligere i paatommende Tilfælde end Fremmede, foruden at der, ved at bruge de Forste, spares des anseelige Summer, som udgaae for at faae de Sidste. Vel strømme der Folk fra Landet ind til Bergen; men disse gaae derfor ikke ud af Landet, endskjønt det var at ønske, at den største Del af dem blev hjemme. Disse, som nu tage Brodet af Munden paa de fattige Arbeidere, hvoraf Byen før vrimler, kunde paa Landet gjøre lange større Tjeneste. At disse frit laud komme til Byen, naar de vil, og der opholde sig, dette og intet andet er vel det, som volder Follemangel, hoi Tjenesteløn o. s. v. paa Landet. Men de Folk, som i Krebs Tid gaae af Landet, gier vel hertil lidet eller intet. De Søefolk, som gaae Udenlands for der at søge deres Brod, søgte det vist nok ikke der, naar de kunde finde det her. Sid Landet og Byen havde langt flere Hænder, naar de kun bleve satte i Arbeide! Men, naar alt for mange af de Folk, Bergen nu haver, maa gaac arbesløse, endskjønt de gierne vilde have Arbeide, hvad Marsag er der da til at klage over Folke-Mangel? Havde Forfatteren, i Stedet for uden Grund at klage over Folke-Mangel, vist hvorledes vore arbeidsføre Fattige, Døgne og Arbesløse kunde sættes i Arbeide, havde han vist gjort en god Gieruing. Flere Marsager, som enjonere Fiskerne, end Folke-Mangel, burde han vel og have vist, og Midlerne derimod.

f) At aldrig fra os bleve udserte uden forjvarlige virkede Fiske-Varer, det ønsker vel hver bergensk Patriot. At enhver Vedkommende gjorde sit til at naae dette Maal, var vel ligesaa anseelig, som at enhver der handler anderledes blev anset uden Skaanfæl. Trugterne af vore Fiske-Varens stette Virkning har vi ny-

Kunde komme i Egalitet og Priis med dem, som bringes tilveje af Franſke, Engelske og Hollanderne, hvilke tilhobe tager Høyden i Priisen fra os allene for Virkningens, ingenlunde Bonitetens Skyld, da vor Fiſk altid haade er federe og finere i Kiødet, end deres: og Aarsagen, hvorfor samme Slags Virkning hos os ikke bringes i Execution, er fornemmelig vore gamle Sædvaner, g) vi gierne er alt for nidkiær at holde paa. Men ſaa vigtig en Handels Stad Bergen er, og ſtræbſom at hielpe ſig op derved, ſaa ulykkelig har den Bye været, ved at blive ruineret en Gang efter anden af den ulykkſalige Ildbrand. h) I dette Seculo,

ligen ſæet og ſølet. At andre Virkningsmaader kunde giøre ſit til at bringe vore Fiſke-Varer i høiere Priis, er vel ei at tvile paa. Sid nogle Patrioter vilde give Underretning herom, og derefter Bedkommende opmuntres til ſigt! Mon der ei ſit udsættets Præmier for det, ſom ei er af ſtorre Vigtighed end dette? Vilde ikke Lettelse i Tolden v. s. v. af de ſaaledes virkende Fiſke-Varer og hertil, om end intet andet var, giøre ſit?

g) At man hos os efter Haanden forlader gamle Sædvaner, end og i de Ting hvori man heller maatte vniſke de bleve ved, ſeer man nokſom. Efterfølger man andre i det Daarlige og Skadelige, hvorfor ſkulde man da ikke og giøre det i det for Byen og Landet Rytige? Underviisning og Opmuntning vilde vel og ſaart tilveiebringe dette.

h) Den ſom tænker paa alle de Ildbrande, ſom ere overgangne Bergen, maa viſt forundre ſig over, at den ei allerede er aldeles ødelagt. Det var ret værdt at ſee en fornuſtig og kyndig Mand afhandſle den Materie: Om Ildbrandene eller Ulykkelighed, Misundelſe og Uenighed har giørt meſt til Bergens Ulykke.

Seculo, vi nu ere udi, er Bergens Bye 4re
store Ildbrande overgaaet; den har ikke saa
snart respireret fra den ene Ulykke, førend den
snar er bleven antastet af den anden; saa er nu
sked ved den sidste Ulykke, som indtraf. Her er
saa Naar siden den store Ildbrand overgik Byen,
da nogle hundrede Huse blev fortæret, og en
Capital af 12 Tønder Guld blev opofret Vul-
cano; de Huse, som da blev bygget i Stedet,
og var nyelig kommen i beboelig Stand, blev
nu igien ved sidste Ildbrand lagt i Aske, og

Jud-

Var ieg en bemibled Mand, ieg udsatte visselig et anseelig Præ-
mium for den bedste Afhandling over den Materie. At ansæe
Ildbrandene som en Guds Straf maa man vist, endskont de
ti ere tomme mirakelviis. Men hvo veed, om, for Exempel,
efter Ildbranden af 1756. vare giorte de Forandringer, som
man da havde for, om ei Ulykken denne Gang var bleven min-
dre? Men da bevægede man Himmel og Jord for at faae det
til at blive ved det gamle. Nu er Ulykken indtroffen igien, gid
man nu vilde handle anderledes! Fortiener den vel Navn af en
Patriot, som agter en liden privat Fordeel, (der ofte er endnu
mindre end den synes) høiere end almindelig Vel og Sikkerhed?
Kand vi selv lige frem intet giøre til det almindelige Bedste; saa
burde vi dog ei søge at hindre det Gode og Nyttige, som andre
vil søge iwerkfat. Meget kunde vel været giort til almindelig
Sikkerhed og endnu fremdeles kunde giøres. Men i det, som
overgaaer min Indsigt vil jeg ei indlade mig. At tale om hvor-
ledes det og det burde have været og kunde være, er ikke saa van-
skeligt, som at giøre noget selv. Gid der aldrig maatte findes
iblandt os de, som ere de første til at dadle alle Indretninger og
Foranstaltninger, men dog i paakommende Tilfælde er de sidste
til at giøre, til almindelig Sikkerhed og Vel, den Deel deraf,
som paaligger dem selv! Jeg erindrer mig her hvad ieg nyligen
har læst i den oeconomiske Journal for 1758 fra 166 til 171 om
de saa talbede Sue-Læge.

Indbyggerne, som havde begyndt noget at oprette sin forrige Skade, blev nu paa nye ruineret. Vel brændte nu ikke saa stor Deel af Byen, som forrige Gang; men ved det der brændte der vigtigste Quarter af Byen, (hvor de største Kjøbmand og Groshandlere boede, i) ved det og deres Søe = Voder og Pak = Huse brændte, hvor de havde sine Oplager af ind- og udgaende Vahre, ja ved det og den Ulykke indtraf tillige, at deres murede brandfrie Kieldere sprang, E) hvort ved Ildens Begyndelse var hærget alle deres beste Eyendomme, i Mangel at faae dem andensteds henbragt, saa blir Skaden noget nær ved den forrige, og tæres til 8 Tønder Guld. I) Denne Skade

A 5

stræk

H) Naar Forfatteren havde sagt, at i intet andet af Byens Quartierer boede flere af de mest formuende Folt samlede, end i det nu sidst afbrændte, havde han vel udtrykt sig bedre og sandere.

E) Her skulde man snart troe, at Forfatteren vilde have det saa, at alle brandfrie Kieldere i det afbrændte Distrikt vare sprængte. Men er hans Meening den, feiler han vist. Jeg har ikke hørt om over tvende brandfrie Kieldere, som ved denne Ulykke kom til Skade. Kand Fatteren nævne og bevise flere, faaer han beholde Det.

I) Skaden er, detsoerre! alt for stor, alt for utaalelig for en Bye, der for har ndfaaet saa mange Ulykker saa vel i eet som andet Fald. Gud veed, om den igien kand blive oprettet. Men Forfatteren gjør dog alt for meget af det, om han end og i sin Beregning vilde have indbegreben Værdien af de hos Kjøbmændene for fremmed Regning opbrændte Varer. For man blive ved Sandhed, hvor Usandhed kunde hielpe; saa bor man vel meget mere der, hvor Usandhed mere skader end nytter. De ase

strækker sig til den hele Bye, baade hvor det brændte, og ikke; thi ved det Branden overgik de meest fornuende Mand, saa er andre ey allene skilt ved den Assistance, de kunde vente af dem i Nødsfald til deres Brugs Forsættelse, men hvad saadanne Mænd havde crediteret ud i Publico, trænger de nu selv til at inddrives; og naar ingen Assistance til Løsning er fra andre at faae, saa maa de lade sine pantsatte Egendele gaae bort for fast ingen Bærdie; da ingen Kieber findes, og ingen Penge at kiebe for, selgelig er dette en Ulykke, som strækker sig til hele Byens Indvaanere. Derisom denne Skade ved Gaade-Ild var skeet, var det endnu en Soulagement i all den Ulykke; men efter all Formodning er den, desværre! skeet ved Nordbränderie af onde Mennesker; m)

thi

brændte Husets og Palkbøders Værd, veed man end og af offentlige Blade. Det var at ønske, at de Vedkommende, til hvilke specielle Beregninger over Værdien af de opbrændte Værdier og andet Løst ere indgivne, vilde lade den generale Sum af samles angivne Værdie paa lige Maade bekendtgjøre. Mon ikke et Tab af tvende Tonder Guld, foruden Husenes Værd, var utaaleligt nok? I det afbrændte District boede og mange Uformuende, skøndt det lader som Forfatteren vil have det anderledes. Disse bleve saa meget mere ulykkelige, ved at miste hvad de endnu eiede. Ild veed, hvor hvittrængende de fleste af disse vare til den til de trængende Brandlidte bestemte hvitvangelige Gave!

m) Af hvilken Kilde Forfatteren har øst sin Formodning, det maa han bedst vide. Men dette veed jeg og dette troer nu nok det hele fornuftige bergenske Publicum, at der ei ved de angaaende sidste Ildbrand holdte Forhøret, er bragt til ringeste

thi den hele Vinter har været arbejdet derpaa ved Ild paa adskillige skulte Steder at lægge, n)

rimelig Formodning, at Ilden var opkommen ved Nordbrand. Min Kundskab herom, saavel som om alt hidhenhørende, arunder sig deels af det jeg selv har læst og set af det Forhandlede, deels af det mig er berettet af Fornuftige og Vaakdelige, som selv har haft med Forhøret at gjøre. Og paa lige Grunde kan man nok see Forsætteren ei har bygget sit Forebringende.

n) Den Ild, som opkom den 10de Januarii 1771, om Aftenen mellem 7 og 8 Elær, i Willum Pedersens Huus ved Kielde-Snuget og snart blev dæmpet, kunde tydelig sees at være aarsaget ved Nordbrand. At denne Ild ei var antændt af noget Nordbrænder-Selskab, men af een renesse, af partielier Had til Willum Pedersen, siont en bekjendt redelig og skikkelig Mand, det har hver Fornuftig sluttet. Grundene til saadan Slutning ere disse: Naar Ild anlægges af et Nordbrænder-Selskab, skeer det mest for at nogle kan siiale, medens andre anlægge Ilden. Det antændte Huus stod blandt smaa Huse, der behøves af fattige Folk, hos hvilke altsaa kun lidt var at siiale. For Sierningsmandens Opdagelse blev udløvet et anseeligt Præmium, med hoesøied Løste om Angiverens Navns Fordalselse. Men ingen Opdager indfandt sig. Skulde vel ikke Vindesjæge have dreven den ene Skielur til at aabenbare den anden, naar om sliq Sierning flere havde været vidende? Jeg mener Jo. Samvittighed kunde ei holde saadan Angivelse tilbage, Frygt for Straf ikke heller. Om alt det, som er bleven funden fra bemeldte 10de Januarii til den 1te Aprilis næstleden, og som man i Forsningen meente at være henlast af Nordbrændere, ere anstillede de usiiske Underjoginger. Men det er befunden, at enten vare Materierne, som vare henlagte, eller Stedene, hvorpaa de vare henlagte, og deels begge Dele, saadanne, at deraf aldrig nogen Ild kunde være bleven antændt. De Fornuftige have deraf gjort sig den Slutning, at under sliqt aldrig kunde være Forsæt til Nordbrand. Evertimod har man holdt rimeliat, at saadant var henlaet af onde Mennesker, der søgte sin Fornøielse i at strække taabelige Folk, eller af Fattige, der søskede at fortjene noget, ved at patrullere for de af Indbyggerne, som

saar der stedse har været holdt Patrouille af Vorgesfabet; ja i Ugen, efter at Branden havde været, er der funden fuld Kiendtegn til anlagt Mordbrænderie for den øvrige Deel af Byen, o) saa ingen Mand er sikker paa sit Liv og Belsærd fra Aften til Morgen. p) Dette

siges

enten ikke vilde eller ikke kunde patrouillere selv. Andre have end og holdt for, at Folk, som selv vare bange, havde henlagt slikt for at opvække deres Næbborgere til detsmere Narvaagenhed. Dette er vel kun Gissninger; men de ere dog langt rimeligere end Forfatterens Formodninger. Just den Ild, som var anlagt den 10de Januarii, gjorde at man huer Nat patrouillerede. Men beviser vel dette, at det, som siden fandtes, var anlagt af Mordbrændere? Bruger man aldrig Forsigtighed og Narvaagenhed uden just naar Faren er over Hovedet? Jeg mener Jo, og end og paa den Tid, da intet er at frygte for.

o) I Ugen efter Branden blev vel funden paa Nordvæs i en Gæde Gaard ved et Hof-Huus nogle Spaaner o. s. v. Men hoerken var deri Ild, ikke heller mindste Tegn til at deri havde været Ild. Og kunde det ikke have været en Mordbrænder, om slikt af ham var henlagt, ligesaa let med et at lægge Ild dertil? Fornuftige Folk har herom gjort sig langt andre Tanker end Forfatteren og hans Lige, hvoraaf jeg dog haaber vi (Gud ske lov) kun har saa.

p) Den, som skriver paa en heel Stads Vegne, bør vel skrive saaledes som de fleste Fornuftige og Retfærdige der tænke. Forfatteren giver sit Skrift Raad af Bergens Byes Klage-Brev, en Titel, som viser, at han her vil være Byens Representant. Men hoerledes opfylder han vel Pligterne af dette sit selotagne Embede, naar han gjør Mængden af Byens Indbyggere til Lyse, Røvere og Mordbrændere? Slike Folk maa der jo vrimle af paa et Stæd, hvor ingen Liv og Belsærd er sikker fra Aften til Morgen. Jeg har været i Byen i den af Forfatteren saa farlig beskrevne Tid, og er her endnu, uden at have funden Natfag til saadan Frygt, som Forfatteren vil man her skal være i. Lige

siges for vist at være passeret: En gemeen Kone kom

Saa lidet har jeg hørt nogen anden, der har havt sin fulde Forstand; svæve i saadan Frygt. Guld Fre Lov hver Mand er her saa sikker baade Nat og Dag, saavel for Liv som Betskerd, som man i noget fredeligt Land og i nogen fredelig Stad fandt forlange at være. Skulde Forfatteren ei her holde sig sikker nok; saa tabte vist nok ingen ved det, at han forlod den Bys, hvis Udsærgang han saa fiendelig arbejder paa. Hver virkelig Patriot, der vist nok maa sætte ham blandt dem, som os bedrøve vil, har meget mere Marsag til at ønske ham borte, indtil han lærer at tænke og skrive som Patriot. Om Usikkerheden her i Byen ved Forfatteren det, som ingen anden ved. Hvorfor har han da vel faaet dette at vide? Skulde man vel troe, at en sig selv kaldende saa stor Patriot skulde have Omgang med Lyve, Røvere og Wordbrændere? Men hvorledes skulde han vel ellers faae den Kundskab, som er skult for alle andre? Som Patriot burde han jo strax have ladet Øvrigheden vide slikt, paa det Faren, som ingen af os andre her i Byen vidste af, kunde forebygges og de Skyldige faae sin velfortiente Straf. Her maatte man i slikt Fald sige virkeligen at være *Periculum in Mora*. At give andet steds og til andre Efterreemng om det, som man her behøvede at vide først, var jo ikke patriotisk. Hvilken Fremmed vilde vel komme til Bergen, naar han der hvert Dieblis skulde være upsker for Liv og Guds? Hvilken udenlandsk eller udenbys vilde vel handle med Bergenste, naar Usikkerheden her var saa stor? Hvorledes vilde det da staae til med de bergenske Kishmands Credit? Efter de gamle Meninger, behøver vel hver Handelsstad at faae Fremmede til sig og at have Credit saavel Inden, som Udenlands. Men maaskee Forfatteren fandt vise os, at Bergen land undvære alt slikt, og dog være og blive en anseelig Handels-Stad. Ved han ikke det, og ikke vil lære os det; saa maa, efter mit ensfoldige Begreb, hans Stropher have sit Urspring enten af Dumhed eller Ondskab. Een af Delene, eller maaskee begge tillige, maa det jo være, naar man paa den ene Side søger at bevæge en Monark til at ophjælpe en Stad, ved visse Afgifters Ophævelse og Lettelse for visse Vyrder, og man paa den anden Side, ved at giøre dens Handel usikker og svække dens Credit, søger at nedtrykke den saaledes, at den ei siden ved

fom i Vinter til en Muurmester, og begierte, han vilde tage hendes Son i Tieneste til Haand-
verker: hvortil han svarede: det han havde nok
med sine egne Børn at underholde, og der var
ved Muur-Arbejde kun lidt at fortiene; der-
paa gik hun bort, udladende sig med disse Ord:
Inden Paasse fik haade han og Byens Muur-
mestere Arbejde nok. q) Der arbejdes dag-
lig paa at undersøge, hvem disse Mordbræn-
dere har været, hvoraf en heel Deel som sus-
specte Personer ere tagne fast i Vinter; r) men
endnu er intet kommet ud deraf, uden store
Formodninger. s) Der har vel været de, som
har villet imputerede fremmede gevorbne Sol-
dater

noget Middel staaer til at redde. Blev en Handels-Stad hjem-
søgt ved Mordbrand, kunde Sladen endnu med Liden oprettes.
Men er dens Credit og Handel borte, er den jo endnu meget værre
faren. Den, som forvolder det første, er vist nok strafværdig, men
mere den, som er Aarsag til det sidste.

q) Det er bekendt nok, at dette Rygte, ved derom anstillet
Undersøgning, befandtes saa urigtigt, at ingen fornuftig her troer
mere deraf. Slige Beviser, som dette, ere saa skrøbelige, at de
vil ei blive antagne uden af gamle Kiellinger o. s. v.

r) Dette veed jeg af det jeg har hørt end og af dem, som ei
herom kunde være uvidende, at der ei i afvigte Vinter er hæstet
nogen af Mistanke om Deelagtighed i Mordbrand. Waalke en
eller anden Løsgænger eller Omlober er bleven hæstet, og Pobelen
kand have indbildet sig, at det var en Mordbrænder. Beret-
ninger fra den Kant hav da vel Forfatteren fastet Tro til; thi
anderledes og af Paalidelige har han aldrig fundet hørt sligt, som
ei har været til.

s) See foregaaende Anmærkninger m og n.

dater den Beskyldning, allerhelst siden Ilden kom just op i et Huus, hvor de havde stedse sin Rendes-vous, nemlig hos en Sveiserst Murermester; t) man har end og villet lægge til, at det med Bertens Vidende skulde været skeet, som man har sluttet sig til deraf, at alt hvad i Huset var, blev conserveret; saa han mistede kun det simple Huus; det øvrige var taget paa en slynderlig Maade Præcaution for i Forvejen; u) men efter den gode Orden og Justice, som holdes over disse Folk af Chefen og de andre Officiers, vil man nok fritage dem for Factum i sig selv; men hvor vidt de kunde alle fritages for Overlæg med anden Pøbel, maa

t) Jeg har aldrig høert eller læst, at nogen skulde have mistænkt de her værende geworbne Soldater for Deelagtighed i Nordbrænderie, førend jeg mærker at Forfatteren nu og søger at binde Folk sligt paa Vermet. Jeg troer ingen skal kunde sige, at der ved de skede Undersøginger er udkommen noget, hvoraf man skulde kunde tænke sligt. Sligt maa da Forfatteren enten have brømt eller ladet sig fortælle af Sladder-Kiellinger. Man har ikke kunnet finde ringeste Spor til, at i Skriver-Gaarden, hvor Ilden opkom, Soldater har havt Rendes vous enten hos en Murermester eller i noget andet Huus. Ligesaa troer nu nogen, der enten selv har været ved de holdte Forhøret, eller har ladet sig underrette af dem, som dermed har havt at bestille, at Ilden er kommen fra nogen Murermesters Huus. Man forsikker derimod, at alle de der ere komne til ved Ildens første Begyndelse, have seet den i det næst hos staaende Huus.

u) Ved næste Efterpørsel hos dem, som ei herom kunde være uvidende, har jeg mærket, at om intet af det, Forfatteren sætter som en beviist Sandhed, er nogen loyelig Formodning, end sige Beviss.

maa man sætte derhen. v) Dette bliver at
legge Merke til: Bergen er en Pobel, sam-
menmængt af ligesaa mange Fremmede fra
Landskand, w) som Indfødde, der har sit Ud-
spring fra den Tid, Hanseskæderne bestyrede
Norges Fiske-Handel, og var Evere af det
Bergenske Lydske Contoir, hvilket Regimen-
te nu er Ende paa, i Henseende til Handelens
Bestyrelse, der nu stæer af de Indfødde; r)

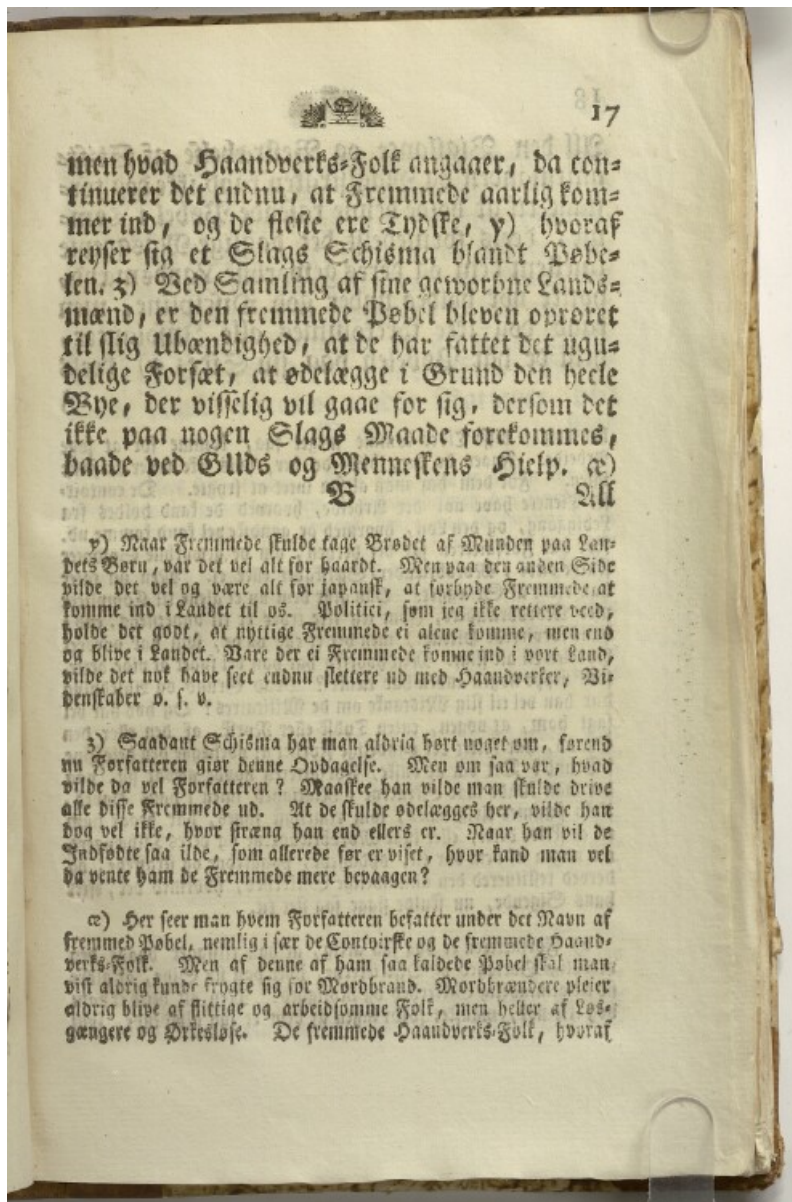
u) De indvise sig paa den Tid, som er gaaet forbi

v) Forfatteren, som er saa hurtig til at decidere, kunde og
giernø have afgjort dette. Man har ingen Anledning til at tro
her at have været nogen Nordbrænder-Bande. Folgelig kunde
man og let fritage saavel Militæres, som andre, for at være i
sliq Bande, hvoreil saavel de virkelige Eieringsmænd, som
de, der kun være med i Overlægget, jo behørte. Naar det
kommer an paa at digte og beskylde uden Grund, er Forfatteren
hurtig; men meget langsom, naar det gjelder om at udskyde
dem, som der er mindste Grund til at træde ond om.

w) Om Forfatteren under det Navn Pobel forstaaer det,
som andre derunder forstaaer; saa seiler han og her. Pobelen
bestaaer for den største Deel af Landets Indfødde, endstaaet vel
uogte af dem, saavel som de af Borgerstanden, kand have haft
fremmede Forsædre.

r) At den contoirste Handel bestyres alene af Indfødde, det
er ikke sandt. Tvært imod ere mange af dem, som siyre enten
raue eller andre Handels-Stuer, fødte Lydske. Men havde For-
fatteren sagt, at alle de, som ere contoirste Handels-Stuer, ere
Borger og Indbyggere i Bergen, og ingen af dem, som for i
Hanseskæderne, havde han talt Sandhed. Her seer man hvor
meget Forfatteren er for at afviige fra Sandhed, end og i de
Sina, som hver Mand veed. De contoirste Siener (hvorunder
jeg her forstaaer Geseller, Dreng og Arbeidsmænd) bestaae baa-
de af Lydske og Norske. De Indfødde af dem ere uden Tvivl
ligesaa mange, som de Fremmede.

men hvad Haandverks-Folk angaaer, da con-
tinuerer det endnu, at Fremmede aarlig kom-
mer ind, og de fleste ere Lydste, y) hvoraf
rejsfer sig et Slags Schisma blandt Pobel-
ten. z) Ved Samling af sine aetvorbne Lande-
mand, er den fremmede Pobel bleven oprøret
til sig Ubændighed, at de har fattet det ugu-
delige Forsæt, at ødelægge i Grund den heele
Bye, der visselig vil gaae for sig, dersom det
ikke paa nogen Slags Maade forekommes,
haade ved Glds og Menneffens Hjelp. a)

B All

y) Naar Fremmede skalde tage Brodet af Munden paa Lan-
dets Børn, var det vel alt for haardt. Men paa den anden Side
vilde det vel og være alt for Japanst, at forhjude Fremmede at
komme ind i Landet til os. Politici, som jeg ikke rettere ved,
holde det godt, at nyttige Fremmede ei alene komme, men end
og blive i Landet. Være der ei Fremmede komne ind i vort Land,
vilde det nok have seet endnu flattere ud med Haandverker, Vi-
denskaber o. s. v.

z) Saadant Schisma har man aldrig hørt noget om, førend
nu Forfatteren gjør denne Udbagelse. Men om saa var, hvad
vilde da vel Forfatteren? Maaskee han vilde man skalde drive
alle disse Fremmede ud. At de skalde ødelægges her, vilde han
dog vel ikke, hvor stræng han end ellers er. Naar han vil de
Tadfbødre saa ilde, som allerede ser er viset, hvor fandt man vel
da vente ham de Fremmede mere bevaagen?

a) Her seer man hvem Forfatteren befatter under det Navn af
fremmed Pobel, nemlig i sær de Contoirske og de fremmede Haand-
verks-Folk. Men af denne af ham saa kaldede Pobel skal man
viss aldrig kunde trogte sig for Mordbrand. Mordbrandere pleier
aldrig blive af flittige og arbeidsomme Folk, men heller af Lø-
gængere og Ørkesløse. De fremmede Haandverks-Folk, hvoraf

All den Vigilance og Bestræbelse af Stiftsamtmanden og Magistraten kand ikke dog forstaae til at holde denne rasende Pøbel i Tømmene; deels formedelst det daglige Masquevie imellem dem og deres geworbne Landsmænd, hvilke nok holdes under god Discipline, men kand dog ikke forekommes alle Insolancer, heist de har Pøbelen paa sin Side; ø) deels og

her dog i disse Tider komme meget saa, komme for at søge Arbeide. Saaer de det, blive de her, hvis ikke reiser de strax igien. For dem har man altsaa intet at frygte. De contoirkte Tjenere have nok det Arbeide, hvorved de kand holdes fra Lediggang, og den Lon, hvormed de gandske vel kand komme ud. For har Forfatteren sat det derhen, om de geworbne Soldater skulde være i Mordbrænder-Selskabet eller ei. Men nu taler han reent af Skægget. Han gjør dem nu ei alene til Complicer med Mordbrændere, (som ieg ikke troer er til andetsteds, end i hans forvirrede Hierte,) men det er end og de, som har opreret Pøbelen til alt slegt. Men hvorfra har han vel faaet at vide dette, som neppe nogen anden har tænkt? Hvad Grund og Aulledning har han vel til sliq Mistanke om de Militaires? Og hvo har vel sagt ham, at nogen, euren Tudske eller Norik, af den eller den Stand, har fattet det ugubelige Forsæt at ødelægge den hele Bye i Grund? Det var at onske, Forfatteren havde nævnt sig, paa det man kunde saae Skruerne i Rigtighed igien i hans Hoved, ifald sammes Urigtighed, som rimeligst synes, har bragt ham til at skrive dette, eller saae Mordbrænderne og deres Tilhængere, om nogen af dem var til, opdagede, paagrebne og straffede, og derved restituered den almindelige Sikkerhed, hvormed det, esies hans Sigende, nu skulde staae saa slet til.

ø) Forfatteren er dog saa artig, at han tilstaaer baade den verdslige Dyrighed og Officiere, hver paa sin Side, at gjøre sit til almindelig Sikkerhed og Rolighed. Men alt dette er ham dog ikke nok, maaskee fordi ingen af dem er saa alvidende, som

og formedelst det almindelige Medhold, som den heele Pöbel og den gemeente Mand fik mod Övrigheds Personer ved den opfindte Commission, som derved heller stiftede end stillede Oprör; aa) thi at give den gemeene Mand for meget Tøilen mod Övrighed, blir en stor Fejltagelse mod Politien, og gir slette Svifter af sig for et Land, som habes Erfarenhed af baade blandt vores og andre Nationer. bb)

B 2

Bel

Han vil anses for at være. Men han, som er en saa stor Patriot, hvorfor gaaer han dem ei tilhaande med den Kundskab, han og ingen anden har? Derved kunde han jo fortjene sig en Öre-Stotte. Min kiære Hr. Forfatter! De kunde dog saage have været saa artig at nævne een af de Jusleuer, som de Militaires har begaaet under Pöbelens Medhold, og een af de Ubandigheder, som den af Dem saa kaldede rasende Pöbel har øvet efter de Militaires Tilskyndelse og under deres Beskyttelse. Kan De ikke det; saa snakker de jo hen i Taaget. Og vil De ikke, naar De kand; saa gjør De dog Deres Beretninger meget mistænkelige.

aa) Forfatteren sparer ikke den ene mere end den anden. Har her været noget Oplob (eller, som Forfatteren kalder det, Oprör) siden Commissionen reiste herfra, eller medens den var her? Herom veed jeg slet intet, endskjønt jeg i al den Tid har opholdt mig her i Byen. Det Oplob, som stede for Commissionen kom hid, og for hvis Skyld den just kom hid, kunde dog Commissionen ei have givet Anledning til. Hvilket Oprör er det da vel, som Commissionen stiftede?

bb) At give den gemeene Mand Tøilen mod Övrigheden, bliver vist nok en politisk Feil. Havde Forfatteren sagt alt saa sandt som dette, var der vel ikke eet Ord at sige mod ham. Naar Pöbelen klager over en ringere Övrighed for en høiere, og saar Medhold, hvor liden eller ingen Tøie er til Klage; Saa kom

Vel kunde man paastaae, der kunde den Tid
været Fejtagelse i Omgangsmaaden af en og
anden Øvrigheds Person, men der blev vist
nok gjort meere af, end det var i sig selv, og
Frugterne deraf seles endnu for Fogderne, der
er særdig at frasisge sig sine Embeder, af Man-
gel paa Extra-Skatten at faae inddrevet, som
visselig er meget den Omgangs Maade ved
Commissionsen at takke, der styrkede Almuen
i Opsætsighed mod foresat Øvrighed. cc) Man
kom

mer nok baade den ringere Øvrigheds Person og hans Embede i
Foragt. Gaar det saa vidt, at den, som enten er eller af Al-
muen ansees for hoiere Øvrighed, enten mundlig til den Klagen-
de eller ved Paategning og Beslutning paa Klagen selv ytrer en
Foragt for den ringere Øvrighed, er det endnu værre. Langt
bedre og rettere var det, efter min ringe Indsigt, naar en Øvrig-
heds Person begik noget last- og strafværdigt, at lade ham derfor
lovligent tiltale, end ved paa en af foransætte Maader, eller en
anden ligesaa upasselig, at prostituere ham, tillige at bringe hans
Embede i Foragt.

cc) At Fogderne, formedelsi Vanstueligheden i at faae Extra-
Skatten inddreven, have været særdig at frasisge sig deres Em-
beder, har jeg aldrig vidst, forend Forfatteren siger det. Og
da ingen anden end han siger det, kunde man, efter Omstændig-
heder, ei saa vel sætte Troe dertil. Men dette tror jeg, naar
en opsætsig Bonde straffet skulde kunde angribe en Foged saale-
des, som Fogden i Nordhordlen for nogle Aar siden paa Næs-
leudals Ting blev angreben, kunde det ei alene være kummerligt,
men end og særligt at være i et Foged Embede. Men at bes-
kydde Commissionsen for at have givet Anledning til noget slegt,
ser jeg ingen Grund til. Den bedste Ting saad ved Misbrug
blive unyttig, ja skadelig. Hver Mand vilde klage for Com-
missionen, (som meentes at skulde rette alt krumt,) enten det var

Koni hermed med en Beskrivelse for Deres Ma-
jestets af udrettede Merveiler deroppe, dd) ved
at stille heele Norges Oprør mod Extra-Skat-
ten, tilbringende sig derved Deres Majestets
Grace og Gratialia; og de saae aldrig en vred
Mand, men levede hver Dag med den rige
Mand i Flor og Bellsst; og jeg er, vis paa,
Commissarierne med sit heele Selskab havde
ønsket, en saa hastig at være rappellered, da de
befandt sig saa gandske vel der, og blev af Ind-
byggerne adoreret, haade tracterede selv for
Deres Majestets Regning, ee) og lod sig igien
tractere af andre for Byens Regning, ff) hvor

B 3

Spise-

noget at klage over, eller ikke. Slige Klager bleve enten alle
eller for den største Deel modtagne. Det Svar, som dertil blev
givet, vilde de Klagende gjerne have udtolkt saaledes, at dem
derved blev givet Ret i det Paaklagede. Ved saadant kunde
vel Almuen tabe den Ervødighed, den burde have for Dyrighe-
den, endskjønt aldrig Commissionen havde tænkt, at Folgerne
skulde blive disse.

dd) Jeg har meget vanskeligt for at troe dette. Thi her er
man i det ringeste i den Taale, at af alt hvad der udrettedes,
skede intet mirakelvis.

ee) At der af Commissarierne tracteredes for Kongens Reg-
ning, har man ei her for tænkt paa. At Commissarierne havde
sine visse Diet- eller Dag-Penge mener man indtil denne Tid.
Og, at og samme her bleve fortærede, har man ikke tvilet om.

ff) For Byens Regning veed man ei, at Commissarierne ble-
de tracterede. Et Gærstebud, som af Stadshauptmanden og
de Sytten Mand for dem holdtes, blev virkelig besøst af de
Judydende.

Spise = Kamrene og Viin = Kielberne fandtes
best forsynet, hvoraf Sviten blev, at denne
Bye, som frem for andre norske Kjøbstæder
har været bekiendt for Tarvelighed, excellerer
nu snarere i det man kalder Contrarium der=
af, gg) kostbare Vine, som man før ikke vid=
ste der saa hyderlig af at sige, Kienkes nu
temmelig hyppig, ey allene af Stands Perso=
ner, men og Borger=Folk, hvoriblandt kan
være mange, som overskrider dermed Grænd=
serne af sin Formue; ligesaa god Anførsel Byen
fik i Bachiske, saa og i Veneriske Sager, hvor=
vidt Vedkommendes Bestræbelser gik i den
Fald, er heele Publico bekiendt; og i Hen=
scende til begge disse Poster, kiender man fra
den

gg) At Bergens forige Tarvelighed er vanslægtet til Over=
daadighed, saavel i Klædebragt som Levemaade, det er, det's
være! alt for sandt. Men at sige, man ei var overdaadig i
Beraen for Commissionen som her, er at beskylde alt for meget.
Bergens Overdaadighed var da allerede stegen temmelig høit.
Den er siden visseligen tagen til og aldrig af. Det, som over=
daadigen blev udgiben i 1765 og noget af 1766, søles vel end=
nu i nogles Hunge. En tarvelig Levemaade af Commissioner
haude været langt nyttigere end daglige Gæstebude. Først
gaves derved et Exempel, som ei var det Almindelige nyttigt.
Dernæst fik den gemene Mand derved Anledning til at raison=
nere saaledes: Kongen paalagde ikke Extra=Skat, med mindre
Nødvendighed udkrævede det. Kongen behøver Penge, og
diffe hans Tieneres leve, som vort Land var det rigeste i Ver=
den. Hvad Grund der var i saadan Raisonnement maa staae
derhen. Men man har dog hørt den mere end een Gang baade
da og siden.

den Tid af nu ikke meere den gamle Bergen igjen; ja det var ikke nok, man lod sig der saa vel pleie, men en Deel fik sine Viin-Kieldere og andre Magaziner vel forsynede derfra tillige, saa man havde vist ingen Skade af den Reyse, og dog har man outreret denne Sag saaledes, at store Ting var ved deres Nærvarrelse udrettet; Den Sag, de reyste for, var vist ikke af større Betydendhed, end den jo til mindre Bekostning kunde været afgjort. hh) Sagen reyste sig af en forløben Garder, der fabriquerede et falsk Rescript, og lod udsprede blandt Almuen, at Hvirgheden gjorde dem Uret, og stak selv i sin Lomme, hvad Extraskat de indkrævede. ii) Heraf kom den heele

B 4

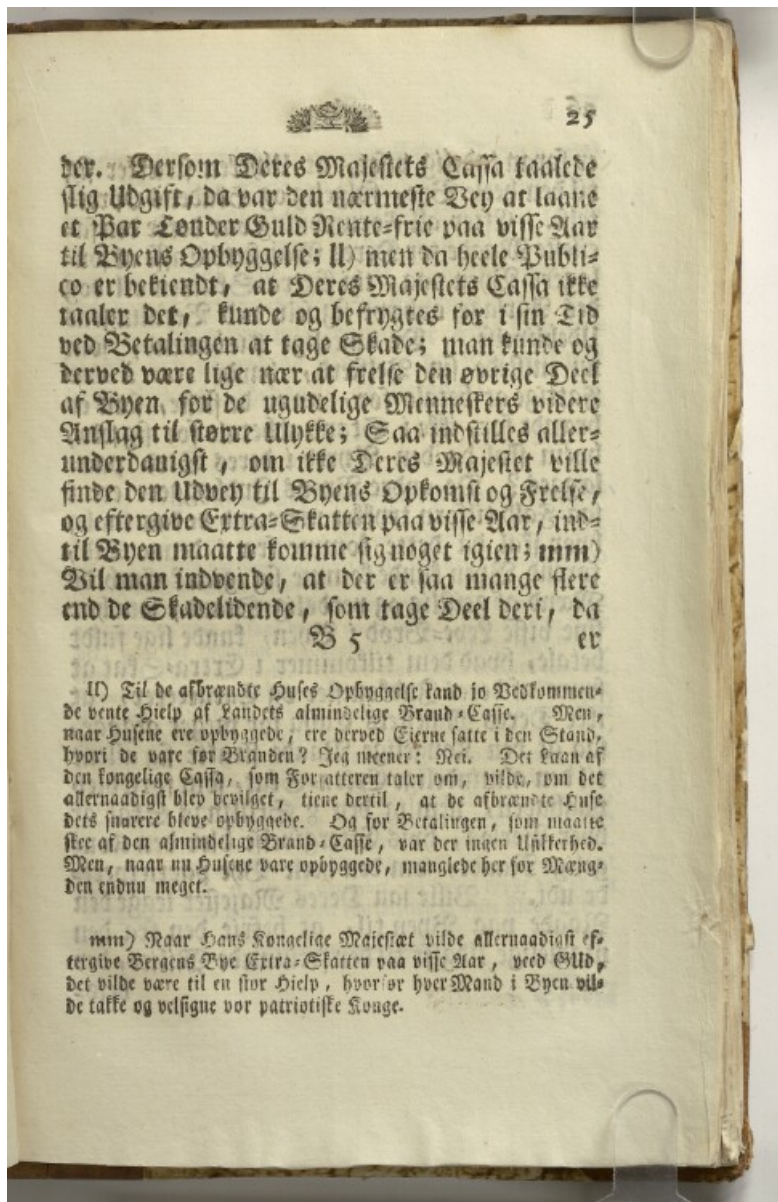
Allarm

hh) Heri er jeg fuldkommen enig med Forfatteren, nemlig at meget af den anseelige Bekostning kunde have været sparet.

ii) Her feiler Forfatteren igjen. Da Bonde-Oplebet stred her i Bergen, var der blandt Almuen en af Liv-Vagten til Fods, hvilken var fød og havde sine Slegninge der, hvor endel af den urolige Almue horte hjemme. Han var ikke forløben, men efter behørig Tilladelse kommen op, for at besøge sine Venner. Ved de holdte Forhøret er hverken oplyst, at han havde fabriqueret noget Rescript eller Forordning, eller paa anden Maade ophidset Almuen. Men, da det kom til Opleb og Allarm, var han deri med sine Landsmænd. Om Authar eller Udspreder af den falske Forordning blev efterspurgt, ved jeg ei. Men at han ei blev opdaged, det er almindeligen betændt. Denne opdagede Forordning satte dog først Gemotterne i Bevægelse. Derfor havde det dog været at vakte, at dens Authar, for at den Bekostning Kongen herved havde, var bleven opdaged. Thi han fortiente vel Straf frem for nogen af alle de andre.

Ullarm, der lettelig kunde været afgjort der, som andre Stæder i Norge, hvor lige Casus har cristered, og med Prudensse af Stædernes Dyrghed paa facil Maade stillet. FF) Nu kommer man til Slutningen af den Bergenske Ildbrands Beskrivelse; og da er Spørgsmaal: Hvorledes denne arme Bye kan ophjælpes? Ingen af Deres Majestets Undersaatter tvivler om Deres Majestets Omhed og Medlidenshed, i siige Nøds Tilfælde at soulagere Deres beskædigede Undersaatter i alle muelige Maader.

FF) At Opløbet let enten kunde været aldeles forekommet, eller siden stillet, det troer jeg og. Den første Gang Almuen kom her ind, havde den vist intet Ord i Sinde, men kom alene, som Bønden falder det, for at forespørge sig. Oprørere komme vist ikke med Hatten eller Puen i Haanden, og uden engang at være bevæbuede med Stokke. Hvorledes da gik til, er saa bekjendt, at derom ei behøves at siige videre. At de vilde komme igien den anden Gang, nemlig den 18de Aprilis 1765, var her noksom bekjendt, da tilsiige, at deres Sind da ei var, som første Gang. Vedkomende blev betimelig raadet til at sætte sig i Sikkerhed, men forgiæves. Kunde man ikke forud, som man gjorde bag efter, ladede opføre Canoner ved Raadstuen, og der opstille den liden i Byen værende Garnison? Dette havde visselig været nok til at skrække det slags Bønder, som vist nok ere de reieste i hele Norge. Var ikke det nok, kunde man jo faaet Borgerskabet i Geseche. De, som gjorde Opløbet, vare vist nok ei af det slags Folk, som bleve værre, naar de saae Modstand. Nei, en meget liden Modstand, ja alene et Ansende af Modstand, havde været tilstrækkelig til at jage hver hiem til sit. Hvor meget havde ikke dermed været sparet for Regieringen? Dermed var man jo bleven befriet for de oestillige saa meget omklagede Uleiligheder, som fulgte paa Opløbet.

25
der. Derfom Deres Majestets Cassa kaaledes sig Udgift, da var den nærmeste Bey at laane et Par Lønder Guld Rente-frie paa visse Aar til Byens Opbyggelse; Men da heele Publico er bekendt, at Deres Majestets Cassa ikke raaler det, kunde og befrygtes for i sin Tid ved Betalingen at tage Skade; man kunde og derved være lige nær at frelse den øvrige Deel af Byen, for de ugudelige Menneffers videre Anslag til større Ulykke; Saa indfilles allerunderdanigst, om ikke Deres Majestet vilde finde den Udveij til Byens Opkomst og Frelse, og eftergive Extra-Skatten paa visse Aar, indtil Byen maatte komme sig noget igien; mm) Vil man inddende, at der er saa mange flere end de Skadelidende, som tage Deel deri, da

B 5
- M) Til de afbrændte Huses Opbyggelse kand jo Vedkommen de vente Hielp af Landets almindelige Brand-Casse. Men, naar Husene ere opbyggede, ere derved Ejerne satte i den Stand, hvori de vare før Branden? Jeg meener: Nei. Det kvan af den kongelige Cassa, som Forfatteren taler om, vilde, om det allernaadigst blev bewilget, tiene dertil, at de afbrændte Huse dets snarere bleve opbyggede. Da for Betalingen, som maatte skee af den almindelige Brand-Casse, var der ingen Ulfkerhed. Men, naar nu Husene vare opbyggede, manglede her for Mængden endnu meget.

mm) Naar Hans Konoclaes Majestet vilde allernaadigst eftergive Bergens Bye Extra-Skatten paa visse Aar, ved Gld, det vilde være til en stor Hielp, hvor'or hver Mand i Byen vilde de takke og velsigne vor patriotiske Konge.

er foran tydelig viset, at Ulykken strækker sig til den heele Bye, følgelig og Skadens Opretelse. Efter all Formodning var dette den sa- cileste Maade for Deres Majestets Cassé at sou- lagere Byen paa; thi Extra-Skatten vil dog des Marsage ophæve sig selv ved Betalingens Udeblivelse. De anseelige Riøbmænd, som nu mistede sin Belfærd, havde 100 à 120 Gattige at betale for, nu er de fleste, som er brændt for, ikke i Stand at betale for sig selv, hvem skal da den Byrde i deres Sted paa- lægges? De andre Byens Indbyggere ere i saa Fald tilforn trykket mere end de kan taale, hvor skal da dette komme fra i denne Tid, førend Byen kunde komme sig igien? Embeds Mand af geistlig og verdelig Stand, som har sine visse Leve-Bred i Byen, kunde lige fuldt betale, hvad dem tilkommer i Extra-Skat at svare af deres Indkomster og Characterer, at ikke Deres Majestets Cassa for meget afgaae, saa at den Kongelige Naade strakte sig allene til den almindelige Extra-Skat, som først blev paabuden, nemlig den 8 Skillings Skat af hver Person, hvis Eftergivelse blev den Kon- gelige Naade, som den heele Bye participere- de udi. Bille saa Deres Majestet legge den Naade paa Byen til, at befrie den fra den utaaelige Udgift til den fremmede Milice, der
bele-

beløber sig aarlig til en overflødig Sum; men saa blev denne Bye vel soulagered; derved blev vunden ey allene stor Hielp for Byen at komme sig op igien, men Byen blev og frelst fra den overhængende Fare af Mordbrænderie; thi bliver Extra=Skatten staaende, som den er, og de geworbne fremmede Folk blir der blandt den ubændige Pøbel, da blir vist nok heele Byens Undergang at besyngte.

N. N. M.

mm) Indquarterings Udgiften trykker vist mange i Særdeleshed; men at den skader det Almindelige, det land ikke politice bevises. Pengene gaar derved ikke ud af Landet, men fortæres her. De, som har nogen Handel, fra den første Handelsmand til den mindste Høker, faae dog alle herved noget at fortjene. Embedsmænd, Rentenerer og Haandverks Folk ere just de, som tabe herved, uden at faae derved noget igien. Naar enhver faaer det, som det kongelige Indquarterings Reglement foreskriver, fand den ei paaftaae mere. Giver man enten paa den eller den Maade mere, hvis Skyld er det? Her behøves vist ikke større Garnison, end i forrige Tider har været. Den, som gior hvad han bør, og har en god Samvittighed, behøver vist ikke saadan Beskyttelse hos os. En mindre Garnison af Nationale, som der ved kunde sees i Krigs Tjenesten, var vist nok tilstræffelig her. Guds give Byen var befriet for denne Byrde, om ikke for andet end fordi de fleste, hvortledes man end vil overbevise dem, aldrig kand bringes af den Tanke, at Indquarteringen er en utaalelig Byrde. Den Frygt for at Pøbelen og Garnisonen kunde giøre eet til at opbrænde Byen, er vist nok ugrundet, og findes neppe hos nogen Bergenser, naar man undtager Forfatteren af dette Klage-Brev.

Efter

Efterkrift:

Mon ikke Forfatteren af det saa kaldede Klages
Brev, kunde og burde gaaet langt anderles
des til Bercks, end han har gjort? Behovedes der
just at søge Bergen betagen af dens Credit, uden
hvilken den jo aldrig kan være nogen Handels Stad,
for at bevæge Monarken til Medynk over dens beklæ-
gelige Omstændigheder? Paa denne ene Side at
ville have den ophjulpen ved kongelig Naades Bevis-
ning, og paa den anden Side at søge Byen styret
saaledes, at den aldrig kunde reise sig, hvor uover-
ensstemmende er ikke dette med hinanden? Kunde han
ei finde saa mange Sandheder at forebringe, at han
ei trængede til at bruge Usandhed? Bergen leed ved
Judebranden af 1756 et stort Tab, hvorfor den fik
næsten ingen Opretning. Mange af de Grunde,
som da bleve øde, ere endnu ubebyggede. At vide
Fallet derpaa, kunde vel ei skade. Bergen leed
ved sidste Judebrand et utaaleligt Tab. Extra-
Skatten trykker den meget. Bergens Handel træng-
er til bedre Indretning og Ophjelp. I Fiske-Han-
delen og ved Fiskelejerne i sær trænges til mange For-
bedring

bedringer. Bergen har mange Fattige, som vil have, men ei kand faae, Arbeide. Bergen mangler mangfoldige Fabriker og Manufacturer. De af dem, som man haver, forsømmes og undertrykkes, i Stedet for at opmuntres og ophjelpes. Haandværkerne ere i en beklagelig Tilstand; saavel ved det, at Personer uden for de rette Haandværks Maad, uden at yde noget til det Almindelige, have fra de rette Haandværks Folk det meste Arbeide, som i andre Maader. Dette alt er jo sandt. Dette og meget mere kunde han jo have foreskillet, uden at vige det ringeste fra Sandhed. Skulde ikke alt sligt have bevæget vor patriotiske Konge, ei allene til Extra-Skattens Estergivelse for en Tid, men end og til at faae afhiulpe de andre Mangler? Havde Forfatteren gjort rimelige og antagelige Forslage til alt sligt, eller noget der af, kunde han have gjort sig forsikret om at udvirke noget hos Kongen, og tilvends de sig Betsignelse af sine Medborgere.

Tryk

Trykfeil:

Side 4. Lin. 10. i stedet for Undersøning læs Undersøgning.

9.	23.	Satteren	Sorfatteren.
11.	5.	deels af	deels paa.
16.	6.	deels af	deels paa.
13.	31.	veed han ikke det	veed han det.
14.	14.	imputerede	imputere de.
15.	7.	conserveret	conserveret.
16.	24.	ligesaa	ligesaa lided.

